

Ìwé Dániẹ̀lì — Nọ̀mbà Kẹ̀ta

Àwọn Ìran Méjifẹ̀mẹ̀jì

Jeff Pippenger

2023-11-25

Lọ̀wọ̀lọ̀wọ̀ yìí a n sọ̀rò nípa “àkókò méje” ti Lefitiku m̀erindínlọ̀gbọ̀n nínú ìwé Dániẹ̀lì. Ó farapamọ̀ fún àwọn tí wọn ti yàn láti pa ojú wọn mọ̀, sùgbọ̀n ó wà níbẹ̀ fún àwọn tí wọn fẹ́ rí i. A ó bèrè nínú Dániẹ̀lì orí kejo, àti esè ketàlá.

Lẹ̀yìn nàà ni mo gbọ̀ ẹ̀ni mímọ̀ kan n sọ̀rò, ẹ̀ni mímọ̀ miiran sì wí fún ẹ̀ni mímọ̀ kan nàà tí n sọ̀rò pé, Yóò ti pé tó fún iran nàà ní ti ẹ̀bọ̀ ojoojúmọ̀, àti irékojá idahoro, láti fi ibùgbé mímọ̀ àti ogun nàà fún itẹ̀ mọ̀lẹ̀ lábẹ̀ esè bí? Danieli 8:13.

Esè nàà bèrè pẹ̀lú ọ̀rọ̀ nàà “lẹ̀yìn nàà,” ó sì n fi iyàtò hàn láàárín iran itàn àsoṭẹ̀lẹ̀ tí Dániẹ̀lì sẹ̀sẹ̀ rí nínú esè m̀ewáá tí ó sáájú. Esè kìn-ín-ní àti ẹ̀lẹ̀kẹ̀jì orí nàà tọ̀ka sí ọ̀dún tí Dániẹ̀lì gba iran nàà, wọn sì tún fi hàn pé ó gbà á lẹ̀gbẹ̀ odò Ulai. Láti esè kẹ̀ta títi dé esè kejilá, ó “rí” iran itàn àsoṭẹ̀lẹ̀ nàà. “Lẹ̀yìn nàà” ni ó “gbọ̀” ijíròrò ọ̀run kan tí ó ní ibèèrè kan àti idáhùn kan. Nínú esè kẹ̀kẹ̀dógún, ó bèrè sí í wá ohun tí iran itàn àsoṭẹ̀lẹ̀ tí ó sẹ̀sẹ̀ “rí” dúró fún. Ó ẹ̀ pàtàkì gidigidi láti mọ̀ iyàtò láàárín iran tí Dániẹ̀lì “rí” nínú esè kẹ̀ta sí esè kejilá, àti ijíròrò ọ̀run nàà, tí ó “gbọ̀”—nítòrí wọn jẹ́ iran méjì tí ó yàtò sí ara wọn.

Sùgbọ̀n alágbúkún fún ojú yín, nítòrí wọn rí; àti etí yín, nítòrí wọn n gbọ̀. Mátíù 13:16.

Ìbèèrè tó wà nínú esè ketàlá ni pé, “Yóò pé tó m̀elódó ni iran nàà yóò fi wà,” àti pé ọ̀rọ̀ tí a tùmọ̀ sí “iran” níbẹ̀ jẹ́ ọ̀rọ̀ Héberù miiran ju ọ̀rọ̀ tí a tún tùmọ̀ sí “iran” nínú esè kẹ̀rinlá lọ.

Mo sì gbọ̀ ohùn ènìyàn kan láàárín etí odò Ulai, ẹ̀ni tí ó ké, tí ó sì wí pé, Gébériẹ̀lì, mú kí ọ̀kúnrin yìí lóye iran nàà. Danieli 8:16.

Nípa títumọ̀ ọ̀rọ̀ Héberù méjì ọ̀tọ̀ sí ọ̀rọ̀ Geèsì kan nàà, “iran,” “àwọn igbà méje” inú Lefitiku m̀erindínlọ̀gbọ̀n di ohun tí a “fi pamọ̀ síta gbangba kedere.” Àwọn akẹ̀kọ̀ Bibéli tí inú wọn bá dùn láti kàn fowọ̀ kọ̀ ojú ọ̀rọ̀ lásán ka àwọn ọ̀rọ̀ Héberù méjèjì wònyí sí ọ̀rọ̀ kan nàà, sùgbọ̀n wọn n ẹ̀ bèè sí ewu ara wọn.

“Láti ka ojú ọ̀ràn lásán kojá yóò ẹ̀ ànfààní díẹ̀ pére. Íwádíi pẹ̀lú irònú jinlẹ̀ àti ẹ̀kọ̀ tọ̀kàntọ̀kàn, tí ó sì n gba agbára, ni a nílò láti lè lóye rẹ̀. Òtítọ̀ wà nínú ọ̀rọ̀ nàà tí ó dàbí isan ohun èlò iyebiye tí a fi pamọ̀ sábe ojú ilẹ̀. Nípa síṣà wa wọn, gégé bí ènìyàn ti n wa wúrà àti fàdákà, ni a ti n sàwárí àwọn isura tí a fi pamọ̀. Rí i dájú pé ẹ̀ri òtítọ̀ wà nínú Ìwé Mímọ̀ fúnra rẹ̀. Ìwé Mímọ̀ kan ni kọ̀kọ̀rọ̀ láti sí àwọn Ìwé Mímọ̀ miiran. Èmí Mímọ̀ Ọ̀lórùn ni ó n sí itumọ̀ ọ̀lórọ̀ àti itumọ̀ ikọ̀kọ̀ rẹ̀ sílẹ̀, ó sì n mú kí ọ̀rọ̀ nàà ye imọ̀ wa dáadàa pé: ‘Ìwọ̀lé ọ̀rọ̀ rẹ̀ n mú imọ̀lẹ̀ wá; ó n fi ọ̀ye fún àwọn aláilóye.’” Fundamentals of Christian Education, 390.

A ti sọ̀ fún wa pé, “gbogbo òtítọ̀ ní itọ̀ka tirẹ̀” nínú Ọ̀rọ̀ Ọ̀lórùn, bí a bá sì yàn láti foju kọ̀ òtítọ̀ nàà pé ọ̀rọ̀ Héberù méjì ọ̀tọ̀tọ̀ ni a tùmọ̀ sí “iran” nínú orí kejo, àwa fúnra wa ni yóò jẹ̀bí fífi ifójú Laodíkíà kàn ara wa. Òwe àtijọ̀ nàà ni pé, “kò sí ẹ̀ni tí ó fójú tó bí àwọn tí kò fẹ́ ríran.”

“Bíbèlì ní gbogbo àwọn ilàna tí èniyàn nílò láti mọ́ kí a lè mú un yẹ fún igbésí ayé yìí tàbí fún iyè tí n bọ. Gbogbo èniyàn sì lè lóye àwọn ilàna wònyí. Kò sí ẹni tí ó ní ẹmí láti moyi ẹkọ rẹ tí yòò ka eṣe kan ṣoṣo nínú Bíbèlì láì rí èrò iranlówọ kan gbà láti inú rẹ. Sùgbón ẹkọ tí ó ní iyebíye júlọ nínú Bíbèlì kì í ẹe ohun tí a lè rí gbà nípasẹ̀ ikẹkọ̀ ọ̀kọ̀kọ̀ díẹ̀ tàbí tí kò ní isopọ̀. A kò fi ètò ìlálá ọ̀títọ̀ rẹ̀ hàn ní ọ̀nà tí olùkà tí ó n kánjù tàbí tí kò ẹe àkíyèsí lè fi mọ̀ ọ̀n. Ọ̀pọ̀ nínú àwọn isúra rẹ̀ wà jìná sí abẹ̀ ojú ilẹ̀, a sì lè rí wọn gbà nípa iwádií takuntakun àti isapá tí kò dáwọ̀ dúró nikan. Àwọn ọ̀títọ̀ tí ó parapọ̀ láti dá àpapọ̀ ìlálá nàà sílẹ̀ gbodò jẹ̀ ohun tí a wá kiri tí a sì kó jọ, ‘nìbí díẹ̀, nìbẹ̀ díẹ̀.’ Isaiah 28:10.”

“Nígbà tí a bá ti sàwárí wọn bá yìí, tí a sì kó wọn jọ, a ó rí i pé wọn bá ara wọn mu pátápátá. Gbogbo ìhìnre jẹ̀ àfikún sí àwọn yòókù, gbogbo àsoṭelẹ̀ sì jẹ̀ àlàyé ti òmíràn, gbogbo ọ̀títọ̀ sì jẹ̀ itèsíwájú ti òmíràn nínú ọ̀títọ̀. Àwọn àpẹ̀pẹ̀ isàpẹ̀pẹ̀ inú ètò àwọn Júú ni a sọ di mímọ̀ nípasẹ̀ ìhìnre. Gbogbo ilàna inú ọ̀rọ̀ Ọ̀lórún ní ipò tirẹ̀, gbogbo ọ̀títọ̀-isẹ̀lẹ̀ sì ní itumọ̀ àti ipa rẹ̀. Àti pé gbogbo itòlẹ̀sẹ̀sẹ̀ rẹ̀ pátápátá, nínú àkànṣe àti imúṣe, n jẹ́rì sí Èlédáá rẹ̀. Itòlẹ̀sẹ̀sẹ̀ irú bẹ̀, kò sí ọ̀kàn kankan bíkòṣe ti Ẹni Ailopin tí ó lè lóye rẹ̀ tàbí dá a sílẹ̀.” Education, 123.

Ọ̀rọ̀ nàà “iran” farahàn ní igbà mẹwàá nínú orí kejo iwé Dániẹ̀lì, sùgbón àwọn igbà mẹwàá wònyí ní àwọn ọ̀rọ̀ Heberu méjì ọ̀tọ̀tọ̀, àti pé itumọ̀ àwọn ọ̀rọ̀ wònyí kì í ẹe kan nàà. Bí wọn bá tùmọ̀ sí ohun kan nàà, Dániẹ̀lì ì bá ti lo ọ̀kàn pére nínú àwọn ọ̀rọ̀ wònyí ní gbogbo igbà mẹwàá tí wọn farahàn. Dániẹ̀lì kọ ọ̀rọ̀ méjì, nítorí pé ọ̀kọ̀ọ̀kan àwọn ọ̀rọ̀ méjèjèjì wònyí ní itumọ̀ tirẹ̀, ọ̀kàn sì dúró fún iran tí Dániẹ̀lì “rì”, èkejì sì jẹ̀ iran tí ó “gbọ̀”. Nínú eṣe ketalá, ọ̀rọ̀ tí a tùmọ̀ sí “iran” ni cházòn, ó sì tùmọ̀ sí “ohun tí a rì”, tàbí “iran”, “àlá” tàbí “ọ̀rọ̀ àsoṭelẹ̀”. Mo n pè é ní “iran itàn àsoṭelẹ̀” ní ibámu pẹ̀lú itumọ̀ rẹ̀ àti bí Dániẹ̀lì ẹe lò ó.

Nínú eṣe kìní ti orí kejo iwé Dániẹ̀lì, Dániẹ̀lì sọ pé, “iran kan farahàn sí mi,” àti nínú eṣe kejì ó sọ lẹ̀mẹ̀jì pé ọ̀n “rì nínú iran.” Lẹ̀yìn nàà, nínú eṣe ketalá, a gbé ibeèrè nàà dide pé, “yòò pé tó melòò ni iran nàà.” Gbogbo ilò wònyí ni ọ̀rọ̀ Héberu “cházòn.” Lẹ̀yìn nàà, nínú eṣe keèdógún, a dé sí àkọ̀kọ̀ tí ó ẹe ẹe kí ó jẹ̀ èyí tí ó ẹe pàtàkì júlọ̀ tí Dániẹ̀lì fi lo ọ̀rọ̀ kan nàà gan-an, nítorí ó wí pé, “nìgbà tí ẹ̀mí”... “tí rí iran nàà, tí mo sì n wá itumọ̀ rẹ̀.” Lẹ̀yìn tí Dániẹ̀lì ti rí iran cházòn nàà, ó fẹ̀ láti mọ̀ ohun tí ó tùmọ̀ sí. Èyí jẹ̀ ọ̀títọ̀ kan tí ó ní ifarakanra ìlálá pẹ̀lú fifipamọ̀ “àkọ̀kọ̀ méje” tí ó wà nínú Lefitiku mẹ̀rindínlọ̀gbọ̀n nínú orí nàà.

Ó tún lo ọ̀rọ̀ nàà cházòn nínú eṣe ketadínlógún àti eṣe kẹ̀rindínlọ̀gbọ̀n. Ọ̀rọ̀ nàà “iran” farahàn lẹ̀mẹ̀wàá nínú orí kejo iwé Dániẹ̀lì, àti ọ̀rọ̀ nàà cházòn dúró fún méje nínú àwọn ifarahàn wònyen. Dániẹ̀lì lo ọ̀rọ̀ Héberu míràn tí a tùmọ̀ sí “iran” lẹ̀mẹ̀rin. Ọ̀rọ̀ Héberu kejì nàà ni mar’eh, ó sì tùmọ̀ sí “ifarahàn”.

A rí ọ̀rọ̀ Cházòn lẹ̀mẹ̀je nínú orí kejo iwé Dániẹ̀lì, a sì rí mar’eh lẹ̀mẹ̀rin; papọ̀, wọn dúró fún àwọn igbà mẹwàá tí ọ̀rọ̀ Gẹ̀ẹ̀sì “iran” fi hàn nínú orí kejo iwé Dániẹ̀lì. Méje pẹ̀lú mẹ̀rin jẹ̀ mọ̀kànlá, nítorí pé ní ọ̀kàn lára àwọn igbà tí Dániẹ̀lì lò ọ̀rọ̀ mar’eh, a tùmọ̀ ọ̀ gẹ̀gẹ̀ bí itumọ̀ rẹ̀ gan-an ti jẹ̀, nítorí nínú eṣe keèdógún, nìgbà tí Dániẹ̀lì “wá itumọ̀” iran cházòn ti itàn àsoṭelẹ̀ nàà, “ẹni kan dúró níwájú” rẹ̀ “bí àwòrán èniyàn.” Ọ̀rọ̀ “àwòrán” nàà ni mar’eh. Nítorí nàà, Dániẹ̀lì lò mar’eh lẹ̀mẹ̀rin nínú Dániẹ̀lì 8, a sì tùmọ̀ ọ̀ lẹ̀kan ní ibámu pẹ̀lú itumọ̀ àkọ̀kọ̀ rẹ̀ gẹ̀gẹ̀ bí “àwòrán,” àti ní àwọn igbà mẹ̀ta yòókù a tùmọ̀ ọ̀ sí “iran.”

Èmi kò n dábàà àbùkù kankan sí àwọn ọkùnrin tí wọn túmò Bíbèlì King James. Síbẹ̀, ó yẹ kí a ọ̀sàkíyèsí pé, nínú èsè kẹ̀tálá, ni a ti rí ọ̀rọ̀ àfikún kan ọ̀so nínú Bíbèlì King James (“ẹ̀bọ̀”), èyí tí ìmísí fí sọ ní pàtò pé, “kò yẹ sí inú ọ̀rọ̀ nàà.” Ìmísí tún sọ síwájú pé a ti “fí kún un nípasẹ̀ ọ̀gbón èniyàn.” Nínú orí kan nàà gan-an, a túmò ọ̀rọ̀ Heberu méjì ọ̀tọ̀tọ̀ sí ọ̀rọ̀ Gẹ̀ẹ̀sì kan nàà. Ìdí tí ó fí ọ̀ pàtàkì gidigidi láti mọ̀ iyàtò tó wà láàárín àwọn ọ̀rọ̀ méjèjèjì wònyí ní ìjẹ́pàtàkì tí ó jinlẹ̀ gan-an.

Ó sì ọ̀, nígbà tí èmi, àní èmi Dáníẹ̀lì, ti rí ìran nàà, tí mo sì n wà ìtumò rẹ̀, kíyèsí i, ẹnìkan dúró níwájú mi, ó dàbí irísí ọ̀kùnrin. Mo sì gbọ̀ ohùn ọ̀kùnrin kan láàárín etí odò Úláì, ẹnì tí ó kẹ̀, tí ó sì wí pé, Gébúrelì, jẹ́ kí ọ̀kùnrin yíi lóye ìran nàà. Dáníẹ̀lì 8:15, 16.

Bí Dáníẹ̀lì ọ̀ se n “wá ìtumò” “ìran cházòn” tí ó ọ̀sẹ̀ “rí,” Kristi sọ fún Gábírelì láti “mú” kí Dáníẹ̀lì lè lóye “ìran mar’eh” tí ó ọ̀sẹ̀ “gbọ̀”. Dáníẹ̀lì fẹ́ lóye ìran ìtàn àsoṣetẹ̀ nàà, sùgbón Kristi, ẹnì tí a ti dá mọ̀ ní èsè kẹ̀tálá gégé bí Palmoni (ẹnì mímọ̀ kan nàà tí ó n sọ̀rọ̀), pàṣe fún Gábírelì láti mú kí Dáníẹ̀lì lóye “ìran mar’eh,” kí í se “ìran cházòn.” Nínú èsè kẹ̀dógún àti kẹ̀rindínlógún, ètè tí a sọ pé Gábírelì ní ni pé kí ó mú kí Dáníẹ̀lì lóye “ìran mar’eh,” èyí tí í se ọ̀rọ̀ tí a túmò sí “ìran” tí ó túmò sí “ìfarahàn,” kí í se ìran ìtàn àsoṣetẹ̀ tí Dáníẹ̀lì fẹ́ lóye. Láì mọ̀ iṣe tí a yàn fún Gábírelì, “àkókò méje” ti Léfitíkù m̀erindínlógbon wà ní ifarahàn gbangba sùgbón ó farapamó.

Nínú èsè kẹ̀rindínlógbon, àwọn ọ̀rọ̀ Héberu méjèjèjì tí a túmò sí “ìran” wà ní inú èsè kan nàà, èsè nàà sì di ọ̀kan lára àwọn kọ̀kọ̀rọ̀ pàtàkì jùlọ̀ fún ọ̀sìsì ọ̀títọ̀ ẹ̀rì Dáníẹ̀lì nípa “àkókò méje.”

Àti ìran alẹ̀ àti òwúrò tí a sọ̀ jẹ́ ọ̀títọ̀: nítorí nàà, di ìran nàà mólẹ̀; nítorí yóò jẹ́ fún ojọ̀ púpọ̀. Danieli 8:26.

Nínú èsè kẹ̀rindínlógbon, “ìran iròlẹ̀ àti ààrò” nàà ni ìran mar’eh, tí ìtumò rẹ̀ jẹ́ “ìfarahàn”; sùgbón ìran tí a ní kí a “di í pa mọ̀” nàà ni ìran cházòn ti ìtàn àsoṣetẹ̀. Ọ̀rọ̀ nàà pé “iròlẹ̀ àti ààrò” ni ó ya sọ̀tọ̀ tí ó sì dá iyàtò tó wà láàárín àwọn ìran méjèjèjì mọ̀. Ó se beẹ̀ pẹ̀lú àpẹ̀rẹ̀ mìíràn ti ipò ẹ̀dá èniyàn nínú iṣelọ̀pọ̀ Bibeli. Ipò ẹ̀dá èniyàn nàà ní àwọn wòlì tí wọn kọ̀ àwọn ọ̀rọ̀ Bibeli sílẹ̀ nínú, sùgbón pẹ̀lú àwọn tí wọn túmò Bibeli. Bibeli, gégé bí Kristi, ọ̀sàfihàn àkọ̀jọ̀pọ̀ iwà-ọ̀lọ̀run àti ẹ̀dá èniyàn. Ẹ̀dá èniyàn yẹn sọ̀kalẹ̀ wá nípasẹ̀ ìtàn láti ọ̀dọ̀ Àdámù lẹ̀yìn tí ó se, tí tí dé àwọn tí wọn kọ̀ Bibeli sílẹ̀ tí wọn sì túmò ọ̀. Kristi àti Bibeli jẹ́ Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run méjèjèjì, Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run sì mọ̀, nítorí pé iwà-ọ̀lọ̀run inú àkọ̀jọ̀pọ̀ nàà máa n borí gbogbo àipékúnkùn tí ó wà nínú ẹ̀dá ara.

Paulu, iránṣe Jesu Kristi, ẹnì tí a pè láti jẹ́ àpósítélì, tí a yà sọ̀tọ̀ sí ihinrere Ọ̀lọ̀run, (èyí tí ó ti se ilé rẹ̀ tẹ̀lẹ̀ nípasẹ̀ àwọn wòlì rẹ̀ nínú Ìwé Mímọ̀ mímọ̀,) nípa Omọ̀ rẹ̀ Jesu Kristi Olúwa wa, ẹnì tí a bí láti inú irú-omọ̀ Dafidi gégé bí ara. Romu 1:1–3.

Ọ̀rọ̀ nàà “alẹ̀ àti ààrò” ni a rí léaléra nínú Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run, a sì máa túmò ọ̀ nígbà gbogbo gégé bí “alẹ̀ àti ààrò,” gégé bí ó ti rí nínú èsè kẹ̀rinlélógún, àti gégé bí a ti máa túmò ọ̀ lópọ̀ ìgbà nínú ìtàn iṣẹ̀dá nínú Jẹ́nẹ̀sìsì tí ó n sọ̀ léaléra pé, “alẹ̀ sì di, ààrò sì mọ̀....” Ní ti gidi, àti pé ọ̀títọ̀ gbogbo ní ifowókansí tirẹ̀ (àti pé ọ̀títọ̀ yíi se pàtàkì gidigidi kí a lè yé e), ibi kan ọ̀so nínú Bíbèlì tí a kò ti túmò ọ̀rọ̀ nàà “alẹ̀ àti ààrò” gégé bí “alẹ̀ àti ààrò” (gégé bí ó ti rí nínú èsè kẹ̀rinlélógún), ni nínú èsè kẹ̀rinlá Danieli méjọ̀. Níbẹ̀, níbẹ̀ nìkan ọ̀so nínú Ọ̀rọ̀ Ọ̀lọ̀run ni a ti túmò gbólóhùn nàà “alẹ̀ àti ààrò” gégé bí “ojọ̀” lásán.

Ó sì wí fún mi pé, Títí yòò fi pé ẹgbèrún méjì ó lé ọgórùn-ún m̀eta ọjọ; lẹyìn nàà ni a ọò wẹ ibi mímọ nàà mọ. Danieli 8:14.

Èsẹ̀ méjìlá lẹyìn nàà, nínú orí kan nàà nínú Dániẹ̀lì, a tùmọ̀ gbolóhùn Héberù nàà “alẹ̀ àti òwúrò” gégé bí a ti máa n tùmọ̀ ọ ní gbogbo igbà; sùgbọ̀n nínú ẹ̀sẹ̀ tí í ẹ̀ ọ̀pá àárín àti ipilẹ̀ Àdifenítisimù, a kan tùmọ̀ gbolóhùn nàà sí “ọjọ.” Ìpa wo ni ó mú kí àwọn atùmọ̀ Bíbẹ̀lì King James ẹ̀ irú àtakò tó hàn gbangba bẹ̀? Wọ̀n ti tùmọ̀ gbolóhùn nàà nínú ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rindínlọ̀gbọ̀n ní ibámu pẹ̀lú gbogbo ifarahàn miiran ti gbolóhùn nàà nínú iyókù Bíbẹ̀lì. Sùgbọ̀n ẹ̀sẹ̀ méjìlá sáájú ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rindínlọ̀gbọ̀n, nínú ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rinlá, ẹ̀dá-èniyàn wọ̀n fi iyàtò pàtàkì kan lé idáhùn sí ibéèrè ẹ̀sẹ̀ kẹ̀tálá. Àti pé ibéèrè ẹ̀sẹ̀ kẹ̀tálá ní ọ̀rọ̀ kan nàà nínú (ẹ̀bọ), èyí tí a kò gbọ̀dọ̀ fi kún Bíbẹ̀lì. Ọ̀lórùn fẹ̀ kí ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rinlá dúró yàtò ní ọ̀nà tí ó jinlẹ̀ gidigidi àti tí ó ẹ̀ pàtó. Nípa ṣiṣe bẹ̀, ó tún fi hàn ohun tí a ti pa láṣe fún Gébúriẹ̀lì láti jẹ̀ kí Dániẹ̀lì lóye.

Nínú ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rindínlọ̀gún, Jèsù pa àṣe fún Gébúriẹ̀lì láti jẹ̀ kí Dániẹ̀lì lóye iran mar’eh, láika òtítọ̀ nàà sí pé Dániẹ̀lì n wá láti lóye iran cḥḥẓôn ti itàn àṣotẹ̀lẹ̀. Èsẹ̀ kẹ̀rindínlọ̀gbọ̀n sọ̀ pé “iran àwọn iròlẹ̀ àti àárò tí a sọ” jẹ̀ “òtítọ̀.” Iran cḥḥẓôn ti jẹ̀ “iriran” àṣotẹ̀lẹ̀, sùgbọ̀n iran mar’eh ni “a sọ,” nítorí a ti fi ẹ̀nu sọ ọ. A ti sọ ọ nínú ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rinlá nígbà tí Palmoni sọ̀ pé “títí di ẹgbèrún méjì àti ọ̀dúnrún iròlẹ̀ àti àárò; lẹyìn nàà ni a ó wẹ ibi-mímọ̀ nàà mọ.” Èsẹ̀ kẹ̀rindínlọ̀gbọ̀n lo ọ̀rọ̀ nàà “iròlẹ̀ àti àárò,” bí ó ti n fi hàn pé òun ni iran tí “a sọ” láti fi tọka sí iyàtò tó wá láàárín àwọn iran méjèjì nínú Dániẹ̀lì orí kejo. Iran itàn àṣotẹ̀lẹ̀ tí Dániẹ̀lì “rí,” tí Dániẹ̀lì sì fẹ̀ lóye, yàtò sí iran tí “a sọ” tí Dániẹ̀lì “gbọ.” Èyí tí ó ẹ̀ pàtàkì jù lọ ni pé, iran tí Dániẹ̀lì “gbọ” ni iran tí Gébúriẹ̀lì yòò jẹ̀ kí Dániẹ̀lì lóye rẹ̀.

Èdá èniyàn tí ó kópa nínú ṣiṣe Bíbẹ̀lì Mímọ̀ kọ ọ̀rọ̀ nàà “iran” ní igbà m̀ewáá nínú orí kejo iwé Dániẹ̀lì, àti nípa bẹ̀ ọ̀ fi iyàtò tó wá láàárín iran kan tí a “rí” àti iran miiran tí a “gbọ” pamọ. Nípa ṣiṣe bẹ̀, ó ṣókunkun itenumọ̀ tí n fi hàn pé ète Kristi ni kí Dániẹ̀lì lè yé iran tí ó ti “gbọ” ju kí ó yé iran tí ó ti “rí” lọ. Ní báyií a lè wo ohun tí Gábiriẹ̀lì ẹ̀ láti lè mú iṣè tí a yàn fún un ẹ̀.

Nítorí nàà, ó súnmọ̀ ibi tí mo dúró sí; nígbà tí ó sì dé, ẹ̀rù bà mí, mo sì dojúbolẹ̀; sùgbọ̀n ó wí fún mi pé, Yé e, iwọ ọmọ èniyàn: nítorí ní àṣikò òpin ni iran nàà yòò ẹ̀. Nígbà tí ó sì n bá mi ṣòrò, oorun j̣j̣inlẹ̀ gbà mí nígbà tí mo dojú mi sí ilẹ̀: sùgbọ̀n ó fi ọwọ̀ kàn mí, ó sì mú mi dide dúró gígùn. Ó sì wí pé, Wò ó, èmi yòò jẹ̀ kí o mọ ohun tí yòò ẹ̀lẹ̀ ní òpin ikẹyìn ibínú nàà: nítorí ní àkókò tí a yàn ni òpin nàà yòò dé. Danieli 8:17–19.

Gabriẹ̀lì báyií bẹ̀rẹ̀ iṣè rẹ̀ láti jẹ̀ kí Dániẹ̀lì lóye iran ti ẹgbàá m̀etalélógún iròlẹ̀ àti òwúrò, èyí tí í ẹ̀ ọ̀títọ̀. Ó kókó sọ̀ fún un pé iran itàn àṣotẹ̀lẹ̀ nàà, iran cḥḥẓôn nàà, yòò wá ní “àkókò òpin.” Lẹyìn nàà, nígbà tí Dániẹ̀lì wá nínú oorun àṣotẹ̀lẹ̀, Gabriẹ̀lì fi ọwọ̀ kàn án, ó sì mú un dúró ní títọ̀. Ó sọ̀ fún un pé, “Èmi yòò jẹ̀ kí o mọ.”

Eyi ni ohun tí Pálímónì (Kristi) ti sọ̀ fún Gébúriẹ̀lì láti ẹ̀, nígbà tí ó wí pé, “Gébúriẹ̀lì, mú kí ọkúnrin yií lóye iran mar’eh” ti àwọn alẹ̀ àti àárò. Gébúriẹ̀lì sọ̀ pé òun yòò jẹ̀ kí Dániẹ̀lì “mọ ohun tí yòò ẹ̀lẹ̀ ní òpin ibínú nàà.” Níbẹ̀ ni ó wá! Níbẹ̀ ni “àkókò méje” ti Léfitíkù ogún-ún àti m̀fà wá! A fi í pamọ nípa ọ̀nà iṣotẹ̀lẹ̀ gan-an tí Gébúriẹ̀lì ti mú àwọn wòlì jẹ̀rì sí leraléra tí wọ̀n sì lò nínú àwọn ikòwé wọ̀n! Ọ̀nà nàà ni “ilá lé ilá, níhìn-ín diẹ̀, níbẹ̀ diẹ̀”.

Nínú iwé náà “Thoughts on Daniel and the Revelation,” ti Uriah Smith kọ (èyí tí gbogbo àwọn Adventist, àti pàápàá àwọn aláduùgbò wọn, gbòdò jẹ ẹnì tí ó mò), Smith ṣàlàyé lórí eṣẹ ketàdínlógún tí tí dé eṣẹ kọkàndínlógún nínú orí kejọ iwé Danieli:

“Pèlú itenunmọ̀ agbáyé pé ní àkókò tí a yàn ni òpin yòò wà, àti pé yòò jẹ kó mò ohun tí yòò ṣeṣe ní òpin ikeyin ibínú náà, ó bèrè sí í tùmò iran náà. A gbòdò lóye ibínú náà gégé bí ohun tí ó bo àkókò kan. Àkókò wo ni? Olórun sọ fún àwọn èniyàn rẹ, Ísírẹ̀lì, pé òun yòò da ibínú rẹ sóri wọn nítorí iwà búburú wọn; báyii ni ó sì fi itónisónà hàn nípa “alàimímọ̀ alákoòso búburú Ísírẹ̀lì:” “Yọ adé orí kúrò, kí o sì bọ adé ọba náà.... Èmi yòò wó ọ lulẹ, wó ọ lulẹ, wó ọ lulẹ: kò sì ní sí mọ, tí tí ẹnì tí ó ní ẹ̀tọ̀ sí i yòò fi dé; èmi yòò sì fi í fún un.” Hesekieli 21:25–27, 31.

“Èyí ni àkókò ibínú Olórun sí àwọn èniyàn májẹmú rẹ; àkókò náà ni èyí tí a ó fi tẹ ibi mímọ̀ àti ogun rẹ mọ̀lẹ̀ lábẹ̀ eṣẹ. A mú adé orí kúrò, a sì yọ adé ọba kúrò, nígbà tí a fi Israẹ̀lì sáábẹ̀ ijọba Babeli. A tún bi i lulẹ̀ lẹ̀kansi nípasẹ̀ àwọn Mídíá àti Pérsia, lẹ̀kansi nípasẹ̀ àwọn Gíríkì, lẹ̀kansi nípasẹ̀ àwọn ará Róòmù, gégé bí ó ẹ̀ bá igbà męta tí wólíi náà tún ọ̀rọ̀ náà sọ mu. Nígbà náà ni àwọn Júù, lẹ̀yin tí wọn kọ Kristi sílẹ̀, fi pé diẹ̀ tán ká ká sí gbogbo ojú ilẹ̀ ayé; Israẹ̀lì ti ẹ̀mí sí ti gba ipò irú-omọ̀ gidi náà; sùgbọ̀n wọn wà ní abẹ̀ agbára ayé, wọn sì máa wà bèrè tí tí a ó fi tún gbé itẹ̀ Dáfídì kalẹ̀,—tí tí Ẹ̀ni tí ó jẹ̀ ajogún tòótọ̀ rẹ, Mèsáyà, Ọba Àlàáfíà, yòò fi dé, nígbà náà ni a ó sì fi í fún un. Nígbà náà ni ibínú náà yòò ti dáwọ̀ dúró. Ohun tí yòò ṣeṣe ní òpin ikeyin àkókò yí ni angẹ̀lì náà yòò wá jẹ̀ kí Dániẹ̀lì mò nísinsin yí.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 201, 202.

“Ibínú” tí Smith n tọka sí bèrè nígbà tí àwọn Asiria mú Manase lọ sí Bábílónì ní ọ̀dún 677 sáájú Kírísti. Lásán, Smith gba iṣubú Sedekiah ní ọ̀dún 586 sáájú Kírísti, ó sì yàn án gégé bí ibèrè àkókò “ibínú” tí eṣẹ̀ kọkàndínlógún sọ nípa rẹ. Smith kì í ṣàlàyé rárá ohun tí ó tùmọ̀ sí pé eṣẹ̀ náà sọ pé “ikeyin ibínú.” Ó kà á sí “ibínú” lásán; sùgbọ̀n bí “ikeyin” bá wà fún ibínú náà, girama àti ogbọ̀n inú ọ̀rọ̀ nì bẹ̀rè pé, ó kéré tán, “ibèrè” kan náà gbòdò wà fún ibínú náà. Smith mò pé àwọn ọ̀dún ànìgbèyà méje-le-lógòrin bèrè pẹ̀lú ikolù àkókò Nebukadnessari sí Jehoiakimu ní ọ̀dún 606 sáájú Kírísti, sùgbọ̀n ó pinnu pé ibèrè àkókò ibínú náà ni ikolù kẹta Nebukadnessari, èyí tí a ẹ̀ sí Sedekiah, ọba Judea ikeyin.

“Bí ó tilẹ̀ jẹ̀ pé a ní akosilẹ̀ tí ó kúnrẹ̀rẹ̀ jùlọ nípa igbésí ayé rẹ̀ [ti Dániẹ̀lì] ní igbà èwe ju èyí tí a kọ sílẹ̀ nípa wólíi miiran kankan lọ, síbẹ̀ ibi àti idilé rẹ̀ wà nínú òkùnkùn pátápátá, àfi pé ó jẹ̀ omọ̀ iran ọba, bóyá láti ilẹ̀ Dáfídì, èyí tí ó ti di púpọ̀ gidigidi ní àkókò yí. Ó kọkọ̀ farahàn gégé bí ọkan lára àwọn igbèkùn ọ̀lọ́lá ti Júdá, ní ọ̀dún kìn-in-ní Nebukadinésári, ọba Bábílónì, ní ibèrè igbèkùn àádòrin ọ̀dún, BC 606. Jeremiah àti Habakkuk ẹ̀ ní kẹ́de àwọn àsoṣeṣe wọn. Ezekiel bèrè láipẹ̀ lẹ̀yin náà, àti nígbà diẹ̀ sí i lẹ̀yin náà, Obadiah; sùgbọ̀n àwọn méjèjèjì wònyí parí iṣẹ̀ wọn ní ọ̀pọ̀ ọ̀dún kí iṣẹ̀-ìṣè gígùn àti ọ̀go Dániẹ̀lì tó dé òpin. Wólíi męta pére ni ó tẹ̀ lé e, Haggai àti Zechariah, tí wọn ẹ̀ iṣẹ̀ wólíi fún àkókò kúkúru kan ní àkókò kan náà, BC 520–518, àti Malachi, ẹnì ikeyin lára àwọn wólíi Májẹmú Láéláe, tí ó tán yọ̀ fún àkókò diẹ̀ ní nńkan bí BC 397.” Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 19.

Smith dá a mò pé “ibínú” tó wà ní eṣẹ̀ kọkàndínlógún jẹ̀ àkókò kan. Ó tún dá a mò dáadáa pé àkókò náà ni itẹ̀mọ̀lẹ̀ ibi mímọ̀ àti ogun náà, ní ibámu pẹ̀lú Dániẹ̀lì orí kejọ eṣẹ̀ ketalá, ó sì tún dá a mò dáadáa pé òpin àkókò náà ni October 22, 1844.

Smith jẹ apá kan ní òtító, sùgbón ó sàl rí òtító nàà nípa síse ohun tí ó jẹ àfihàn pàtàkì nínú bí ó ti máa n lo àwọn àsoṭelẹ̀. Ó jẹ kí itàn dari itumò rẹ nípa ọ̀rò àsoṭelẹ̀, dípò kí ó jẹ kí ọ̀rò àsoṭelẹ̀ dari ọ̀ye rẹ nípa itàn. Bí a bá jẹ kí Bíbélì se àlàye itàn àsoṭelẹ̀, nígbà nàà a ó ní imọ̀ tó péye láti fi tọ̀ itàn wò.

Bíbélì kòni pé ẹnì tí ó bá sẹ̀gun èniyàn ni èniyàn nàà n se iránsẹ̀ fún.

Nígbà tí wọn n sèlérì òminira fún wọn, àwọn tìkára wọn jẹ ẹrú ibàjẹ: nítorí ẹnì tí a bá ti borí èniyàn nípasẹ̀ rẹ, ẹnì kan nàà ni a fi mú un wà lábẹ̀ igbèkùn. 2 Peteru 2:19.

A mú Manase lọ sí igbèkùn ní Bábílónì ní ọ̀dún 677 sàájú ibí Kristi. Ibẹ̀ ni a ti sẹ̀gun Juda tí a sì mú un wá sínú isinrú. Èyí ni ibi ibèrẹ̀ tí a se aṣojú rẹ̀ lórí àwòrán 1843 àti 1850 méjèjì, èyí tí Sister White fowósi gégé bí òtító. Smith bèrè itẹ̀mọ̀lẹ̀ ní Danieli orí kejo, eṣe ketálá, pẹ̀lú Sedekiah, ọ̀ba Juda tí ó gbèyìn. Sedekiah ni ọ̀pin idájọ̀ onitẹ̀sìwájú kan, kì í se ibèrẹ̀ rẹ̀. Sister White fi hàn pé igbèkùn Manase ní Bábílónì jẹ “earnest” ohun tí yóò tẹ̀lé. “Earnest” jẹ owó àkókò isanwó, ó sì n samisi ibèrẹ̀ rírà kan tí àwọn isanwó mírán yóò tún tẹ̀lé.

“Láikùnrin, àwọn wòlì nàà tẹ̀sìwájú nínú àwọn ikilò àti imòrán iyanjú wọn; láibèrù ni wọn fi bá Mánasè àti àwọn èniyàn rẹ̀ sọ̀rọ̀; sùgbón a fi ẹ̀gàn kàn àwọn irántí nàà; Júdá tó ti yí padà séyìn kò fẹ̀ gbọ̀. Gégé bí ààmì tí ó dájú nípa ohun tí yóò se sí àwọn èniyàn nàà bí wọn bá tẹ̀sìwájú láironúpiwàdà, Olúwa jẹ kí ẹ̀gbẹ̀ ọ̀mọ-ogun Ásíríà kan mú ọ̀ba wọn, tí wọn sì ‘fi ẹ̀wòndè é, wọn sì mú un lọ sí Bábílónì,’ olú-ilú wọn fún igbà diẹ̀. Ipónjú yìi mú kí ọ̀ba nàà padà wá sí imọ̀lára rẹ̀; ‘ó sì be Olúwa Ọ̀lọrun rẹ̀, ó sì rẹ̀ ara rẹ̀ sílẹ̀ gidigidi níwájú Ọ̀lọrun àwọn baba rẹ̀, ó sì gbàdúrà sí I: Ó sì jẹ kí ó rí àánú lọ̀dọ̀ Rẹ̀, Ó sì gbọ̀ èbè rẹ̀, Ó sì mú un padà wá sí Jerúsálẹ̀mù sínú ijọba rẹ̀. Nígbà nàà ni Mánasè mọ̀ pé, Olúwa, Ọ̀un ni Ọ̀lọrun.’ 2 Kronika 33:11–13. Sùgbón ironúpiwàdà yìi, bí ó tilẹ̀ jẹ pé ó se pàtàkì gidigidi, dé pé jù láti gba ijọba nàà là kúrò lówó ipa ibàjẹ̀ ti ọ̀pọ̀ ọ̀dún ise ọ̀rìsà. Ọ̀pọ̀lọ̀pọ̀ ti kọ̀sẹ̀, wọn sì ṣubú, láì tún dìde mọ̀.” Àwọn Wòlì àti Àwọn Ọ̀ba, 382.

Mánasè sàpẹ̀júwe “owó ifowópamọ̀ àkókò” tí ó bèrè “èpè” ti “àkókò méje,” èyí tí ó jẹ “ibínú” ikeyin, nítorí “ibínú àkókò” ti bèrè tẹ̀lé nígbà tí a kó ijọba àríwá lọ sí igbèkùn ní ọ̀dún 723 BC. Léyìn nàà, nígbà iṣubú Jehoiakim, nígbà tí a kó Dániẹ̀lì lọ sí igbèkùn, àádòrin ọ̀dún igbèkùn tí Jeremiah tọ̀ka sí bèrè ní ọ̀dún 606 BC. Ọ̀ba méjì léyìn Jehoiakim, a pa Jerúsálẹ̀mù run, ọ̀ba Judea tí ó keyin, Sedekiah, sì wo bí wọn se pa àwọn ọ̀mọ̀kùnrin rẹ̀ níwájú rẹ̀; léyìn nàà wọn yọ̀ ojú rẹ̀ jáde, wọn sì kó ọ̀ lọ sí igbèkùn ní Bábílónì.

Smith fi gbogbo idájọ̀ onitẹ̀sìwájú nàà lé Zedekiah lówó, ó sì lo idájọ̀ Zedekiah gégé bí eṣe idánilójú fún àfojúsùn rẹ̀. Idájọ̀ Zedekiah, ẹnì tí ó jẹ “aládé búburú àti aláimọ̀,” fi hàn pé a ó yọ̀ adé Juda kúrò títí di igbà tí Kristi yóò wá láti dá ijọba kan sílẹ̀. Smith wí pé, “wọn wà lábẹ̀ isàkóso àwọn agbára ayé, wọn yóò sì wà bẹ̀ títí àga Dáfidi yóò fi tún gbé kalẹ̀,—títí Ẹ̀ni tí í se ajogún ẹ̀tọ̀ rẹ̀, Mèsáyà, Aládé àlàáfíà, yóò fi dé, nígbà nàà ni a ó sì fi í fún un.” Ní October 22, 1844, gégé bí imúṣe Daniel orí keje, eṣe ketálá àti kerinlá, Kristi, tí a sọ̀jú rẹ̀ gégé bí Ọ̀mọ̀ èniyàn, wá síwájú Baba láti gba ijọba kan.

Mo rí nínú iran ọ̀ru, sí wò ó, ẹnìkan tí ó dàbí Ọ̀mọ̀ èniyàn n bọ̀ pẹ̀lú àwọ̀sánmà ọ̀run, ó sì tọ̀ Ọ̀gbólógbò Ọ̀jọ̀ lọ; wọn sì mú un súnmọ̀ iwájú rẹ̀. A sì fi isàkóso, àti ọ̀go, àti ijọba fún un, kí

gbogbo èniyàn, orílẹ̀-èdè, àti èdè lè máa sìn ín: ìṣàkóso rẹ̀ jẹ́ ìṣàkóso ayérayé, èyí tí kì yòò kojá lọ, àti ìjọba rẹ̀ ni èyí tí a kì yòò pa run. Danieli 7:13, 14.

Arábirin White jẹ́rìí pé a mú Danieli orí keje, àti èṣẹ̀ kẹ̀tálá àti kẹ̀rínlá ṣẹ̀ ní October 22, 1844.

“Wíwá Kristi gégé bí Àlùfáà Àgbà wa sí Ibi Mímọ́ Jùlọ́, fún ìwènùmọ́ ibi mímọ́, gégé bí a ti fi hàn nínú Dániẹ̀lì 8:14; wíwá Ọmọ èniyàn sí ọ̀dọ̀ Àgbàjọ Ọjọ́, gégé bí a ti gbé kalẹ̀ nínú Dániẹ̀lì 7:13; àti wíwá Olúwa sí tẹ̀npìlì Rẹ̀, gégé bí Máláki ti sọ tẹ̀lẹ̀, jẹ́ àpẹ̀júwe ohun ìṣẹ̀lẹ̀ kan náà; èyí sì tún jẹ́ aṣojú nípa wíwá ọ̀kọ̀ ìyàwó sí ìgbéyàwó, gégé bí Kristi ti ṣàpẹ̀júwe rẹ̀ nínú ọ̀we àwọn wúńdíá mẹ̀wàá, nínú Mátíù 25.” The Great Controversy, 426.

Smith kò sọ nípa àkópọ̀ pàtàkì ti “ikeyin ibínú náà.” Ó yera fún ilàna Bíbẹ̀lì tí ó fi hàn pé a ṣẹ̀gun Jùdá ní àkókò Manásè, àti pé ìgbèkùn tí ó bèrẹ̀ ní ìgbà àwọn ọ̀ba méjì ṣáájú Sedekiah, náà pẹ̀lú sojú ọ̀títọ̀ pé Jùdá ti wà lábẹ̀ ìteríba sí Babiloni tẹ̀lẹ̀, kí Sedekiah tó dé ọ̀pín ayànmọ́ rẹ̀. Pẹ̀lú àwọn àìsí gbangba wọnyí, ó sì sọ pé, “níhìn-ín ni àkókò ibínú Ọlórún sí àwọn èniyàn májẹmù rẹ̀ wà; àkókò náà nígbà tí a ó fi tẹ̀ ibi mímọ́ àti ẹ̀gbẹ̀ ogun mọ̀lẹ̀ lábẹ̀ èṣẹ̀.” Nítorí náà, ó so “àkókò ibínú Ọlórún” pọ̀ mọ́ Dániẹ̀lì orí keje ní tààràtà, àti pẹ̀lú ibèèrè èṣẹ̀ kẹ̀tálá pé “títí yòò fi pé ìgbà wo.” Ídáhùn tí ó wà nínú èṣẹ̀ kẹ̀rínlá ni pé títí di October 22, 1844.

Ìtúká sí ẹ̀rú ní Babiloni jẹ́ ìtàn ilọ̀síwájú kan tí ó bèrẹ̀ ní ọ̀dún 677 ṣáájú ibi Kristi, tí ó sì tẹ̀síwájú títí di 1844. Àkókò náà dọ̀gba pẹ̀lú ẹ̀gbẹ̀rún méjì, ọ̀górún-ún mārùn-ún, àti ọ̀gún ọ̀dún, èyí tí ó jẹ́, dájúdájú, “àwọn àkókò méje” ti Lefitiku ọ̀gún-ún mẹ̀fà. Ọ̀pín àkókò náà ní October 22, 1844 pèsè fún Danieli ẹ̀lẹ̀rìí keji sí “iran mar’eh” ti ẹ̀gbẹ̀rún méjì ọ̀dúnrún ọ̀wúrọ̀ àti alẹ̀.

A sọ fún Gabrieli pé kí ó jẹ́ kí Dániẹ̀lì lóye iran náà, ohun tí Gabrieli sì ṣe ni láti pèsè ẹ̀lẹ̀rìí keji sí ojọ̀ iparí October 22, 1844. Kí í ṣe pé ó pèsè ẹ̀lẹ̀rìí keji nikan láti fi mú ojọ̀ ìmúṣe àwọn àṣotẹ̀lẹ̀ àkókò méjèjèì dúró, ṣùgbọ̀n gégé bí Smith ti tọ̀ka sí ní ọ̀títọ̀, àkókò tí ó ní í ṣe pẹ̀lú ẹ̀lẹ̀rìí keji sí 1844, ni a ti dá mọ́ ní èṣẹ̀ kẹ̀tálá, gégé bí àkókò tí a ó fi tẹ̀ ibi mímọ́ àti ogun ọ̀mọ-ogun náà mọ̀lẹ̀ lábẹ̀ èṣẹ̀. Ibèèrè tí ó wà ní èṣẹ̀ kẹ̀tálá ni pé, “Yòò ti pé tó mélé̀ó ni iran náà yòò fi ní í ṣe nípa ẹ̀bọ̀ ojoojúmọ́, àti irẹ̀kojá idásilẹ̀, láti fi ibi mímọ́ àti ogun ọ̀mọ-ogun náà fún ìtẹ̀mọ̀lẹ̀ lábẹ̀ èṣẹ̀?” Àkókò náà ni “àkókò méje” ti Lefitiku mẹ̀rindínlọ̀gbọ̀n.

Ohun tí Smith kò rí, tàbí tí ó yera fún láti dá mọ́, ni pé “ibínú” tí a mẹnù kan nínú èṣẹ̀ kọ̀kàndínlọ̀gún, ni “iparí ikeyin” ibínú náà. Bí “ikeyin” bá wà, nígbà náà “àkókò” náà sì wà pẹ̀lú, Danieli sì ṣe idánimọ̀ ìgbà tí “ibínú àkókò” parí, nínú orí kọ̀kànlá. Ó n tọ̀ka sí ipò pòòpù tí n jọba ní à̀sìkò Àwọn Ọ̀rúndún Ọ̀kùnkùn, ó sì sọ pé ipò pòòpù yòò máa ṣe rere títí ibínú náà yòò fi ṣe, tàbí parí.

Ọ̀ba náà yòò sì ṣe gégé bí ifẹ̀ ara rẹ̀; yòò sì gbé ara rẹ̀ ga, yòò sì sọ ara rẹ̀ di òlọ́ ju gbogbo ọ̀lórún lọ, yòò sì máa sọ ohun iyanu sí Ọlórún àwọn ọ̀lórún; yòò sì ṣe àṣeyọ̀rì títí ibínú náà yòò fi parí: nítorí ohun tí a ti pinnu ni a ọ́o ṣe. Danieli 11:36.

Èṣẹ̀ kẹ̀rindínlọ̀gọ̀jì ni a lóye ní ọ̀nà gbígbòrò gégé bí èṣẹ̀ náà tí àpọ̀sítẹ̀lì Pọ̀ọ̀lù tún sọ ní ọ̀nà miràn nínú lẹ̀tá keji rẹ̀ sí àwọn ará Tẹ̀salonika.

Kí ẹ̀nikẹ̀ni má ṣe tàn yín jẹ́ ní ọ̀nà kankan: nítorí ojọ́ náà kì yòò dé, bí kò ṣe pé ipẹ̀yìndàkọ̀kọ̀ yòò kọ̀kọ̀ dé, kí a sì fi ọ̀kùnrin èṣẹ̀ hàn, ọ̀mọ̀ iparun; ẹ̀ni tí n tako, tí ó sì n gbé ara rẹ̀ ga ju

gbogbo ohun tí a n pè ní Ọlórún, tàbí tí a n bọ̀ lẹ̀; tí ó fi jẹ̀ pé bí Ọlórún ni ó jókòò nínú tẹ̀npilì Ọlórún, tí ó n fi ara rẹ̀ hàn pé òun ni Ọlórún. 2 Thessalonians 2:3, 4.

“òkùnrin ẹ̀sẹ̀” ti Pọ̀òlù sọ, ẹ̀ni tí ó sì tún jẹ̀ “omọ̀ iparun,” ẹ̀ni tí “ó n tako, tí ó sì n gbé ara rẹ̀ ga ju gbogbo ohun tí a n pè ní Ọlórún tàbí tí a n bọ̀ lẹ̀,” ni ó sì tún jẹ̀ “oba” náà tí “yóò ẹ̀ gẹ̀gẹ̀ bí ifẹ̀ ara rẹ̀; yóò sì gbé ara rẹ̀ ga, yóò sì fi ara rẹ̀ hàn ní nílá ju gbogbo ọlórún lẹ̀.” Àwọn ẹ̀sẹ̀ méjèjèlì náà n tọ̀ka sí pọ̀òpù ti Róòmù. Dáníẹ̀lì kòwé pé pọ̀òpù náà yóò ẹ̀sẹ̀yọ̀rì, èyí tí ó tùmọ̀ sí pé yóò tẹ̀sìwájú, tí tí “ibínú” náà yóò fi ẹ̀. “Ìbínú” náà nínú ẹ̀sẹ̀ kẹ̀rìnlẹ̀lọ̀gbọ̀n ni a ti “pinnu” tẹ̀lẹ̀. Ọ̀rọ̀ náà “pinnu” tùmọ̀ sí “láni lọ̀gbẹ̀.”

Ijọba Pópù gba “ìgbẹ̀ tí í pa” rẹ̀ ní ọ̀dún 1798, àti ní àkókò náà ni “ìbínú àkókò” náà parí tàbí dáwọ̀ dúró. Ọ̀rọ̀ náà “ẹ̀sẹ̀ parí” tùmọ̀ sí láti parí tàbí láti dáwọ̀ dúró. Ọ̀pin “ìbínú náà” nínú orí kejo, ẹ̀sẹ̀ kọ̀kàndínlógún, fi ọ̀pin àkókò tí a ó fi tẹ̀ ibi mímọ̀ àti egbé ogun mọ̀lẹ̀ hàn. Ó parí ní 1844, sùgbọ̀n “àkókò” ibínú náà parí ní 1798.

“Ìbínú ikéyìn” parí ní ọ̀dún 1844, lẹ̀yìn ọ̀dún egbèrún méjì, ọ̀górún-ún márún-ún, àti ogún lẹ̀yìn tí àwọn ará Àsíríà kó oba Manásè lẹ̀ sí Bábílóni ní ọ̀dún 677 ẹ̀sẹ̀yọ̀rì Kristi. “Ìbínú àkókò” parí ní ọ̀dún 1798, lẹ̀yìn ọ̀dún egbèrún méjì, ọ̀górún-ún márún-ún, àti ogún lẹ̀yìn tí àwọn ará Àsíríà kó ijọba àríwá Israẹ̀lì lẹ̀ sí igbèkùn ní ọ̀dún 723 ẹ̀sẹ̀yọ̀rì Kristi.

Ọ̀pọ̀ síi ni a tún ní láti sọ nípa “àkókò méje” tí ó farapamọ̀ nínú iwé Dáníẹ̀lì, a ó sì sọ̀rọ̀ nípa èyí nínú àpilẹ̀kọ̀ wa tí n bọ̀.

“Sì àngẹ̀lì ijo àwọn Laodíkíà kòwé pé: Báyií ni Amini, Èlẹ̀rìí olóòtító àti olóòótó, ibèrẹ̀ ẹ̀dà Ọlórún, wí; Mo mọ̀ یشه رے, pé iwọ̀ kò tútù bẹ̀ ẹ̀ ni iwọ̀ kò gbóná: ibá ẹ̀ pé iwọ̀ tútù tàbí gbóná. Nítorí náà, nítorí iwọ̀ jẹ̀ tútù-gbóná, tí iwọ̀ kò sì tútù tàbí gbóná, Èmi yóò já ọ̀ jáde kúrò ní ẹ̀nu Mi. Nítorí iwọ̀ n wí pé, Èmi ọ̀lórò ni, mo sì pọ̀ sí i ní ọ̀rọ̀, èmi kò sì nílò nńkan kan; iwọ̀ kò sì mọ̀ pé aláinrẹ̀tí ni iwọ̀, àti aláilááánú, àti tálákà, àti afọ̀jú, àti ihòhò.”

“Níhìn-ín ni Olúwa n fi hàn wá pé iránsẹ̀ tí àwọn ọ̀jísẹ̀ tí Ó ti pè láti kilọ̀ fún àwọn èniyàn Rẹ̀ yóò gbé dé ọ̀dọ̀ àwọn èniyàn Rẹ̀ kí í ẹ̀ iránsẹ̀ àlááfíà àti ààbò. Kí í ẹ̀ ohun tí ó dá lóri ẹ̀kọ̀ lásán nikan, sùgbọ̀n ó jẹ̀ ohun یشه ní gbogbo ọ̀nà. A fi àwọn èniyàn Ọlórún hàn nínú iránsẹ̀ sí àwọn ará Laodikea gẹ̀gẹ̀ bí ẹ̀ni tí wọn wà ní ipò ààbò ti ara-èniyàn. Wọn wà ní isinmi, wọn sì n gbà pé àwọn fúnra wọn wà ní ipò gíga nínú àwọn iní ẹ̀mí tí wọn ti dé báyií. ‘Nítorí iwọ̀ wí pé, Èmi ọ̀lórò ni, mo sì ti di ọ̀lórò púpọ̀, èmi kò sì nílò nńkan kan; iwọ̀ kò sì mọ̀ pé aláinireti ni iwọ̀, àti aláilááánú, àti tálákà, àti afọ̀jú, àti ihòhò.’”

“Itanje wo ló tóbi ju èyí lẹ̀ tí ó lè dé bá ọ̀kàn èniyàn, ju igbèkẹ̀lẹ̀ pé wọn wà lójú-ọ̀nà tító nígbà tí wọn sì ẹ̀ à̀sìsẹ̀ pátápátá! Iránsẹ̀ Èlẹ̀rìí Ọ̀tító rí àwọn èniyàn Ọlórún nínú itanje ibànúje kan, síbẹ̀ wọn jẹ̀ olóòótó nínú itanje náà. Wọn kò mọ̀ pé ipò wọn jẹ̀ èyí tí ó burú gidigidi ní ojú Ọlórún. Nígbà tí àwọn tí a bá sọ̀rọ̀ sí n yìn ara wọn pé wọn wà nínú ipò ẹ̀mí gíga, iránsẹ̀ Èlẹ̀rìí Ọ̀tító náà fọ̀ ààbò wọn nípa idálẹ̀bi amúnikún-fún-ẹ̀rù nípa ipò wọn tòótó ti ifọ̀jú ẹ̀mí, ọ̀sì, àti ibànúje. Èrì náà, bí ó ti jẹ̀ pé ó lá gan-an tí ó sì le, kò lè jẹ̀ à̀sìsẹ̀, nítorí Èlẹ̀rìí Ọ̀tító ni ó n sọ̀rọ̀, èrì Rẹ̀ sì gbọ̀dọ̀ jẹ̀ ọ̀tító.” Testimonies, idípò 3, 252.